

Lang krediet

Dit jaar bestaat de Nationale Investeringsbank vijftig jaar. Direct na de oorlog werd de bank opgericht als joint venture van de overheid, de banken en een aantal grote beleggers om de lange financiering voor de wederopbouw van de Nederlandse industrie te verzorgen. De handelsbanken hadden tussen de beide wereldoorlogen forse verliezen geleden op langlopende kredieten aan de industrie. Het was dus begrijpelijk dat zij er in de jaren direct na de tweede wereldoorlog de voorkeur aan gaven zich te beperken tot kortlopende handelskredieten. De institutionele beleggers beschikten tot op zekere hoogte wel over lang geld, maar niet over de kennis en het apparaat om dit op verantwoorde wijze aan de industrie ter beschikking te stellen. Een gezamenlijk nieuw instituut zou deze rol derhalve op zich moeten nemen. Daarbij werd gekozen voor een commerciële instelling die uitsluitend op basis van bedrijfseconomische criteria te werk zou gaan.

Met het herstel van de industrie en de betere economische omstandigheden kwam ook de lange financiering voor het bedrijfsleven uit andere bron – de handelsbanken en de institutionele beleggers – op gang. Vandaag de dag is lang krediet in ons land op ruime schaal en bij vele partijen verkrijgbaar, waardoor de oorspronkelijke rol van een gespecialiseerde lange termijn kredietinstelling belangrijk verminderd lijkt. Lijkt, want de praktijk leert dat er ook in een hoog ontwikkelde economie als de onze telkens weer nieuwe terreinen opduiken waar deze vorm van kredietverlening hapert. Die haperingen komen niet alleen aan de orde wanneer het meer gecompliceerde vormen van lange kredietverlening aan de industrie betreft, zoals bij voorbeeld in het geval van een turn around, bij de toepassing van nieuwe technologie of wanneer het gaat om bedrijfsactiviteiten met een meer dan gemiddeld risico. Er treedt evenzeer een aarzeling in de markt op wanneer nieuwe terreinen betreden moeten worden zoals bij de ziekenhuisfinanciering zonder overheids-garantie, bij de private financiering van onze infrastructuur, bij milieuprojecten, bij nieuwe vormen van publiek-private samenwerking en bij de privatisering van, bij voorbeeld, de hbo-scholen. De historie bewijst dat er telkens weer nieuwe terreinen worden betreden en dat een gespecialiseerde instelling daar een nuttige rol kan vervullen.

De rol van onze eigen Nationale Investeringsbank staat niet op zichzelf, integendeel. Opvallend is dat vrijwel elk land ter wereld zijn investeringsbank heeft. Vele van deze banken zijn onder vergelijkbare omstandigheden opgericht en de meeste opereren in de praktijk op zeer vergelijkbare wijze. Dat geldt niet alleen voor investeringsbanken in Europa, maar bij voorbeeld evenzeer voor de Development Bank of Singapore (DBS) en de Industrial Bank of Japan (IBJ). Op multilateraal niveau wordt een vergelijkbare rol toegedacht aan bij voorbeeld de Wereldbank,

de Europese Investeringsbank en, recentelijk, de European Bank for Reconstruction and Development.

Langlopende kredietverlening op puur commerciële basis vinden wij in ons land inmiddels al jarenlang heel gewoon. Sterker nog, na 'RSV' vinden wij in ons land dat de overheid maar beter zover mogelijk weg kan blijven van dit terrein en alleen in uitzonderingsgevallen een rol heeft te spelen. Weinigen realiseren zich hoe exceptioneel ons land in dit opzicht is. Duitsland kent bij voorbeeld grote, door de overheid gesponsorde lang geld programma's voor het bedrijfsleven. Wij hebben destijds onze Marshall-schulden braaf afgelost, maar de Duitsers recyclen deze goedkope fondsen nog steeds binnen de Duitse Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), die bovendien geen belasting en geen dividend betaalt, zich op de kapitaalmarkt financiert onder overheids-garantie en niet hoeft te voldoen aan de bancaire toezichtsvereisten. De aldus geaccumuleerde voordelen worden in de vorm van een rentesubsidie doorgegeven aan het Duitse bedrijfsleven. Een globale schatting leert dat in Duitsland via KfW en andere instellingen in het totaal zo'n 70% van de lange financiering aan het bedrijfsleven plaatsvindt op een wijze die wij in ons land zouden bestempelen als niet marktconform c.q. gesponsord door de overheid. Duitsland staat daarin niet alleen. Zo beschikt ook de Belgische Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid nog steeds over een uit Marshall-gelden opgebouwd fonds, terwijl in een aantal andere Europese landen de steun daarin gelegen is dat de overheid de wisselkoers garandeert op in vreemde valuta opgenomen laagrentende middelen, mits het rentevoordeel wordt doorgegeven aan het lokale bedrijfsleven.

Vandaag de dag is de Nationale Investeringsbank voor minder dan 10% van haar kredietverlening afhankelijk van overheidsprogramma's. Overheidsprogramma's waarvoor bovendien geldt dat onder druk van 'Brussel' kostendekkende tarieven aan het bedrijfsleven worden berekend. Nederland steekt daarmee schril af bij een groot deel van het buitenland. In zeer veel landen is lang krediet een in belangrijke mate 'gesubsidieerd' produkt, in Nederland is het dat niet. Aan de ene kant mogen wij ons verheugen in het feit dat wij ook dit moeilijke produkt op volledig marktconforme wijze tot stand kunnen laten komen, aan de andere kant toont het weer eens aan hoezeer ons bedrijfsleven in de internationale concurrentieslag toch weer door onszelf op achterstand wordt gezet door onze wens het braafste jongetje van de klas te willen zijn.

M.J.L. Jonkbaart